

Inleiding

De ‘Stichting tot instandhouding der goederen en rechten van het Huis Bergh’ biedt u hierbij de jaarrekening 2022 aan. Door middel van deze jaarrekening legt de Stichting verantwoording af met betrekking tot het gevoerde beheer in het verslagjaar.

De ‘Stichting tot instandhouding der goederen en rechten van het Huis Bergh’ was in 2022 gevestigd te 's-Heerenberg op het adres Hof van Bergh 8 (postbus 155, 7040 AD) en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken onder nummer 41047553.

De ‘Stichting tot instandhouding der goederen en rechten van het Huis Bergh’, ook bekend onder de naam ‘Stichting Huis Bergh’, is opgericht op 5 april 1946 door dr. Jan Herman van Heek.

Statutaire doelstelling

Stichting Huis Bergh heeft als statutaire doelstelling ‘het kasteel Bergh met de daarin ondergebrachte verzamelingen als monument van geschiedenis en kunst en de daarbij behorende bossen en landerijen als natuur- en landschapsreservaat voor de gemeenschap te bewaren. Zij richt haar streven ook op het behoud van andere historische gebouwen, natuurgebieden en terreinen van landschappelijke waarde en kan deze aan haar bezittingen toevoegen’.

Activiteiten 2022

In het jaar 2022 heeft Stichting Huis Bergh, in het kader van haar statutaire doelstelling, m.n. de volgende projecten en activiteiten uitgevoerd.

- Op 31 januari 2022 is Stichting Huis Bergh door de minister van OCW officieel aangewezen als Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud (POM). Deze status is een erkenning voor de goede staat waarin de monumenten van de stichting zich bevinden en de kwaliteit van de werkzaamheden die de stichting verricht. De POM-status houdt in dat de stichting zich houdt aan de in de beroepsgroep geldende uitvoeringsrichtlijnen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten, het planmatige onderhoud van haar rijksmonumenten, het verrichten van cultuurhistorisch onderzoek bij restauratiewerkzaamheden en de beschikking heeft over een organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten.
- In augustus 2022 is het bezwaar van de stichting tegen de afwijzing van de subsidieaanvraag, voor de restauratie van het kasteelcomplex, in het kader van de Subsidieregeling Restauratie Rijksmonumenten 2019–2020 (SRR), gehonoreerd door de rechtbank. Hierop werd de stichting gevraagd aanvullende informatie te verstrekken over de uit te voeren restauratiewerkzaamheden. Vervolgens is de uitwerking van de plannen en planning van de werkzaamheden ter hand genomen. Hierbij is de stichting inhoudelijk ondersteund door; mw. Pauline Marchand, restauratrice, bij de inventarisatie werkzaamheden schilderijen, adviesbureau ABT voor advies over de verduurzaming van het kasteelcomplex, bureau De Nieuwe Collectie en Studio Groen en Schild voor de verbeteringen aan het kasteelcomplex. De firma Pelsers Hartman heeft het kasteelcomplex digitaal in beeld gebracht.

- In 2022 waren diverse tentoonstellingen geprogrammeerd in het kasteel. De grote tentoonstelling Kracht van Kronieken uit 2021, is voortgezet in een bescheidener omvang, zonder bruiklenen, maar met een educatief project en film. Hiermee wordt aan bezoekers die vanwege de COVID pandemie de tentoonstelling hebben moeten missen alsnog de gelegenheid geboden het Gelderse Kroniekenhandschrift te bekijken. Deze tentoonstelling was vanaf maart te zien.

In juni was ter gelegenheid van het landelijke evenement ‘Dag van het Kasteel’, de tentoonstelling ‘1672 graafschap Bergh en het rampjaar’ te zien. Hiermee sloot het museum aan bij de herdenking van het Rampjaar 1672.

In september sloot het museum aan bij de herdenking van de ‘geboorte van Nederland’. Het ontstaan van de Republiek der Verenigde Nederlanden, onze bevrijding van de Spanjaarden, 450 jaar geleden. Deze vrijheid werd bevochten in de Tachtigjarige Oorlog (1568 – 1648). Deze oorlog had een belangrijke impact op Huis Bergh in ’s-Heerenberg en op graaf Willem IV van den Bergh in het bijzonder. De tentoonstelling ‘De opstand van Willem IV Van den Bergh - Zijn rol in de Tachtigjarige Oorlog opnieuw belicht’ is in dat kader te zien.
- In 2022 is twee keer een collectiestuk extern in bruikleen gegeven.

Van 7 maart t/m 17 augustus is het schilderij, De bruiloft te Kana, uit ca. 1550, uitgeleend aan het Museum of Fine Arts Budapest t.b.v. de tentoonstelling “Between Paradise and Hell. The curious World of Hieronymus Bosch”.

Van 30 juni t/m 20 juni 2023 zijn diverse middeleeuwse perkamenten uitgeleend aan Naturalis, Center for Biodiversity ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek, ‘DNA- en eiwitanalyse 15e-eeuws perkament’.
- Stichting Huis Bergh bestudeert de mogelijkheden de Nieuwe Gaard verder te restaureren en deze een hoogwaardige museale invulling te geven, met als doel bezoekers en inwoners van ‘s-Heerenberg jaarrond in de tuin te ontvangen en te boeien. Daarom is in mei 2022 door bureau Stichting in Arcadië (o.l.v. tuinhistoricus drs. P. Verhoeff), nader onderzoek gestart naar de Nieuwe Gaarde. Het onderzoek is een vervolg op de eerste restauratiefase, die is uitgevoerd tussen 2014 en 2016. De tuin is daarbij op structuurniveau (hagen, paden, grachten) gereconstrueerd. De aankleding en de invulling van de vakken is destijds sober gebleven; het ontbrak aan moesgewassen en andere planten die horen bij de kasteeltuin uit de 17e eeuw. In deze tweede restauratiefase wordt hierin voorzien, waardoor de belevingswaarde van de Nieuwe Gaard sterk zal toenemen. Het onderzoek wordt gepubliceerd. Bij het beheer en onderhoud van de tuin zal een groep lokale vrijwilligers worden betrokken, waarmee de historische band tussen kasteel en stad verder versterkt en vernieuwd zou worden.
- In 2022 is het samenwerkingsproject met het Catharijnen Convent, ‘Feest in het kasteel’, weer opgestart met het programma ‘Welkom bij de Sint’. Het is een periode van twee weken waarbij schoolbezoeken plaatsvinden en twee weekeinden waarbij (groot)ouders en hun (klein)kinderen in groten getale naar het kasteel komen om allerlei activiteiten te doen rond Sinterklaas.

- De uitbaters van Hotel Montferland willen op het archeologische Rijksmonument de Motte, eigendom van de stichting, de hotel en restaurantfaciliteiten verder uitbreiden. Om te verzekeren dat de cultuurhistorische en archeologische waarde van de locatie in stand blijft, heeft de stichting besloten samen met het hotel het adviestraject bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed te doorlopen. Het architectenbureau Van Roosmalen en Van Gessel is verzocht hierbij te ondersteunen.
- Sponsoring van Huis Bergh geschiedt door een kring van Ridders, een kring van Heeren en een Vriendenkring. Ridders betalen € 6.000 per jaar, Heeren een bedrag van € 1.500 en Vrienden een bedrag € 30,-. Eind 2022 telde Huis Bergh 9 Ridders, 7 Heeren en ca. 300 Vrienden.

Analyse prestatie-indicatoren

Het jaarlijkse aantal betalende bezoekers schommelt rond 30.000. In 2022 was het bezoekersaantal met 30.153 weer terug op het peil van 2019.

Het aantal overnachtingen in de torens lag dit jaar op 508, hoger dan in 2021 (420).

De inkomsten uit de verhuur van het kasteel bedroeg dit jaar € 30.689,-. Daarvan waren de inkomsten uit huwelijksvoltrekkingen en trouwreportages € 18.161,- (in 2021 was dit € 5.815,-) en overige zaalhuur € 12.528,- (in 2021 was dit € 7.590).

Beschrijving voornaamste risico's en onzekerheden waarmee Stichting Huis Bergh wordt geconfronteerd en genomen/te nemen maatregelen om deze te beperken

Personeel en vrijwilligers

Stichting Huis Bergh had in 2022 6,8 fte vast personeel in dienst. Er waren in 2022 geen langdurig zieken.

In 2022 hebben zich vanwege pensionering een aantal personele wisselingen voorgedaan.

Directeur drs. Marijke Brouwer heeft eind januari en huishoudelijk medewerker Ria Smit heeft in juni afscheid genomen. Drs. ir. Heidi van Limburg Stirum is aangesteld als nieuwe directeur en Miranda Limbeek als nieuwe medewerker huishoudelijke dienst.

Vanwege de aanstaande pensionering van de huidige senior boekhoudkundig medewerker in juni 2023 is in oktober 2022 een nieuwe senior boekhoudkundig medewerker, Marjon Nijkamp, in dienst getreden.

Het grondgebied van de stichting bevindt zich in een attractieve toeristische regio met een hoge recreatieve druk van wandelaars, mountainbikers, fietsers en ruiters. De stichting heeft in dat gebied haar eigen ogen en oren nodig. Daarom is gestart met de werving- en selectieprocedure voor een vrijwillige Bijzonder Opsporings Beambte (BOA). De BOA heeft als taak de stand van de flora en fauna in ons gebied in de gaten te houden, vanuit gastheerschap toezicht te houden op het publiek in ons gebied en zorg te dragen voor naleving van wetten en regels en waar nodig informatie te verstrekken.

Daarnaast zal de BOA ingezet worden voor actief faunabeheer aangezien zich er in het gebied van de stichting regelmatig wildaanrijdingen voordoen.

In 2022 waren 60 betaalde vrijwilligers actief bij de stichting, voornamelijk om de openstelling van het kasteel voor het publiek te faciliteren. Zij treden o.a. op als kassamedewerker, suppoost, gids, algemeen toezichthouder en avond- en weekendsluiter. Daarnaast zijn vrijwilligers actief in het tuinonderhoud, in het archief en bij de openstellingen van de Torenmolen en de Munt. Vrijwilligers worden altijd aangestuurd door een medewerker in de vaste staf.

De in 2021 gehouden bestuurs sessie over de toekomst van Stichting Huis Bergh had in 2022 moeten leiden tot een nieuwe visie en een nieuw beleidsplan. Hierin zou richting en invulling gegeven worden aan het beheer en de instandhouding van het Erfgoedensemble Huis Bergh, Kasteel en Landgoed. De werkzaamheden voor het SRR-project hebben het opstellen van een nieuwe visie en een nieuw beleidsplan vertraagd. De verdere uitwerking hiervan zal in 2023 ter hand genomen worden.

Investeringsen

De meeste investeringen zijn vooruit te plannen zodat er in de begroting rekening mee kan worden gehouden en tijdig de subsidiemogelijkheden onderzocht en benut kunnen worden. Incidenteel kan het voorkomen dat een woning vrijkomt en dat op dat moment een renovatie uitgevoerd moet worden waarvoor geen bedrag in de begroting is opgenomen.

Om de wal, die onderdeel uitmaakt van het erfgoed ensemble, te beschermen tegen ontwikkelingen die de cultuurhistorische waarde aantasten, is in 2022 is een woning aan de Muntwal 6 gekocht. Een beslissing die uit strategische overwegingen genomen is.

Financiën

SHB ontvangt SIM-subsidie van het rijk. In de regel dekken de opbrengsten uit (erf)pacht, verhuur panden, activiteiten en entreegelden van bezoekers kasteel slechts deels de exploitatiekosten die de stichting maakt.

In 2022 had SHB te maken met een afname van de waarde van beleggingen van circa 17%, voornamelijk veroorzaakt door oorlog in Oekraïne. Het gerealiseerde resultaat in 2022 is redelijk op peil gebleven, echter is de waarde van de effectenportefeuille (ongerealiseerd resultaat) gedaald met 22%. Inmiddels zijn in 2023 de beurskoersen aangetrokken en is de financiële positie van SHB deels hersteld. SHB is financieel gezond.

Voor de realisatie van projecten, opgenomen onder bijzondere lasten, zoals collectieaankopen, tentoonstellingen, energiebesparende maatregelen en ondersteunende aanvullende onderzoeken worden subsidies en fondsen geworven. Als de fondsenwerving succesvol is, kan het project volgens plan worden uitgevoerd. Blijft de fondsenwerving achter dan besluit het bestuur over al dan niet doorgaan van het project.

Het jaarlijkse exploitatietekort schommelt meestal rond € 271.000. Het bestuur streeft er naar het jaarlijks exploitatietekort te dekken door opbrengsten uit beleggingen.

SHB heeft in 2022 geïnvesteerd in een verdergaand gebruik van automatisering t.b.v. ons administratiepakket met het inrichten van kostenplaatsen en kostendragers en het verder uitbreiden van de projectadministratie.

In de presentatie van de interne begroting is aansluiting gezocht bij de indeling in de jaarrekening. Deze indeling maakt het makkelijker om te sturen per ‘business unit’ op resultaat.

Vooruitblik 2023

- In 2023 wordt het Meerjarenonderhoudsplan voor de monumentale panden herzien, rekening houdend met de nieuwverworven POM-status en met de gelden toegekend in het kader van de Subsidieregeling Restauratie Rijksmonumenten 2019–2020 (SRR).
- In 2023 wordt een plan opgesteld voor de verduurzaming van de huurwoningen van de stichting.
- In 2023 zal een begin gemaakt worden met het opstellen van een nieuwe visie en een nieuw beleidsplan.

Samenstelling bestuur en directie in 2022

In de eerste helft van 2022 bestond het bestuur uit vijf leden. Gedurende die periode was mr. J.C. van Hasselt de voorzitter van het bestuur en dr. D. Overbosch de vicevoorzitter. In juni 2022 is de heer Van Hasselt afgetreden en is de heer Overbosch voorzitter geworden. De heer H.J. Scholten was gedurende het hele jaar penningmeester. Jhr. mr. F.F.J. Hooft Graafland en mevrouw mr. A.L. van Heek waren gedurende heel 2022 bestuurslid. De heer mr. J. Scholten is per 10 oktober 2022 als nieuw lid van het bestuur benoemd.

Mevrouw drs. M. Brouwer heeft in januari 2022 afscheid genomen als directeur. Zij is op 1 februari 2022 opgevolgd door dr. ir. Heidi van Limburg Stirum.